

בעזהשי"ת

מִים עֲמוּקִים עֵצָה בְּלֵב-אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלֹק
סְטְרִיקוֹב

קובץ דברי תורה

עצה ותבונה

דברי תורה

מב"ק מרז אדמו"ר זצלה"ה

'עומק לב'

שיעורים ושיחות קודש
מב"ק מרז אדמו"ר שליט"א

'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

פרשת
תזריע מצורע
תשפ"ג

מכון זכור
לאברהם
סטריקוב

לתרומות והנצחות:
052-7620204

קובץ נ"ג
ערש"ק פר' תזריע מצורע
תשפ"ג

ניתן להאזין לשיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
מדי ליל שישי בשידור חי במערכת 'קול סטריקוב' מס' 072-3371263 שלוחה 4.
כמו כן ניתן להאזין לאחר השיעור בקו שיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ב'קול הלשון'
מס' 073-2951269 שלוחה 1.

תזריע

אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים (יג).

וברש"י: "גזרת הכתוב שאין טומאת נגעים וטהרתן חלה על פי כהן". היינו שאף שעל פי הלכות נגעים הוא טמא, אין דינו כטמא עד שיאמר הכהן טמא, וכן להיפך לעניין טהרה.

והוא דבר פלא, כי בכל התורה כולה אין כמעט דינים התלויים כדיבור,

מלבד מה שנתחדש צדין נדרים שניתן כח לאדם לאסור צפיו, אבל צשאר כל דיני איסור והיתר וכן צדיני טומאה וטהרה הכל תלוי צמניחות ואין לדיבור שום השפעה. ואילו צדין המצורע אף שהתפרשו כל דיניו, מהו נגע, ואיזה נגע הוא טהור ואיזה הוא טמא, ונכתבה מסכתא שלמה שצה נתצרו כל הפרטים

והאופנים, מכל מקום סוף דבר תלוי צמירת הכהן שרק אם יאמר טמא אז הוא טמא ואם יאמר טהור אז הוא טהור. והיינו שאפילו צדינים אלו שתלויים צמניחות, ואם יאמר הכהן על דבר טהור שהוא טמא לא יטמא (רמב"ם פ"ט מהל' טומאת צרעת ה"ג), מכל מקום צריך ג"כ את הדיבור של הכהן שיאמר טמא ולולי זה לא יטמא, וכן לעניין טהרה, אף שכבר סרה הצרעת לגמרי מ"מ כל זמן שלא יצה הכהן ויאמר טהור יישאר צעל הנגע טמא.

וי"ל צהקדם דצרי הרדה"ק מרזויין זי"ע (מזכרת שם הגדולים - עטרת ישראל עמ' 176) עה"פ (עמוס 7, יג): "כי הנה יולר הרים וצרה רוח ומגיד לאדם מה שחוו", ול"צ השייכות. ואמר הכוונה, כי הנה הרים הם משל לדבר קשה וחזק כמו שאמרו (צ"צ י:): "הר קשה צרול מתכוו", ורוח הוא דוגמא לדבר קל ורוחני שאין

שהדיבור הוא דבר קל ומה צכך, ואין לו שום השפעה למעשה, אלא גם הוא כוח גדול לפעול, וכמו שרואים צדין הנגעים, שבין הטומאה וצין הטהרה תלויה צדיבור.

ואיתא בתורת בהנים (מצורע פרשה ה): "והגיד לכהן" (לקמן יד, לה), ידקדק הכהן כיצד צא הנגע לציתו, 'לאמר', יאמר לו הכהן דברי כיבושים, בני אין הנגעים צאים אלא על לשון הרע". וייתכן לומר שהדברי כיבושים הוא זה גופא שלומד צעל הנגע דין זה שהכל תלוי בצמירת הכהן, ורואה מזה את כוח הדיבור, וממילא ידע יותר לשמור לשונו ולהיזהר מדבר רע.

מרגישים צו. ועם כל זה ידענו שיש "רוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשצר סלעים" (מלכים א יט, יא). וזה 'מגיד לאדם מה שיחוו', שלא יאמר שהדיבור, שהיא תולדת הרוח, כלשון התרגום (בראשית ג, ז) "רוח ממללא", הוא דבר צעלמא שאין לו שום כח והשפעה, אלא גם הוא רצו כוחו לפעול גדולות ונאורות להרע או להיטיב, ולא כמו שיכול האדם לחשוב מה צבר עשיתי הלא רק דיברתי.

והנה הנרעת צאה על עוון לשון הרע (ערכין עו.), ויכול האדם לחשוב למה מגיע לו עונש גדול כ"כ רק על דיבור גרידא. וכלפי זה צאה התורה להורות לו שאין זה כמו שנדמה לו

פרשת מצורע

ואיתא בגמרא (סנהדרין עג.): "אמר רבי אלעזר לעולם הוא קבל וקיים (ופירש"י: "'הוא קבל', הוא עניו ותחיה, 'קבל' לשון אפל, עשה עצמך אפל ושפל"), אמר רבי זירא אף אנו נמי תנינא צית אפל אין פותחין לו חלונות

ובא אשר לו הבית והגיד לבהן לאמר כנגע נראה לי בבית (יד, לה).

ודרשו חז"ל בתורת בהנים (פרשה ה): "'נראה לי' ולא לאורי, מיכן אמרו צית אפל אין פותחין צו חלונות לראות את נגעו".

לראות נגעו ש"מ ("צית אפל אין פותחין צו חלונות לראות את נגעו, 'כנגע נראה לי בצית' כתיב דמשמע נראה ממילא, ועוד דכתיב 'לי' ולא לאורי, נמנא שאפלתו הנלתו דכל זמן שאין כהן רואהו אין מטמא בנגעים").

ועד"ז אמרו חז"ל (תמיד לז): "מה יעציד איניש ויחיה, ימית עצמו, מה יעציד איניש וימות, יחיה את עצמו". והדברים מתמיהים, אכן המפרש שם ציאר הכוונה וז"ל: "ימית את עצמו, ישפיל את עצמו. 'יחיה את עצמו, יגבה את עצמו ומתוך כך יתנו צו הצריות עין רעה ויקנאו צו וימות, ולימדוך חכמים שאדם הרואה שיחיה ישפיל את עצמו וירחמו עליו הצריות ויחיה שנים הרבה ומגאווה ימנע את עצמו שלא יקלרו ימיו וימות בלא עתו".

וייש להוסיף בזה נופך, שהדרך להגיע להכנעה ולשפלות הוא על ידי שיזכיר לעצמו את יום המיתה, ושתקוות אנוש רמה, שעיי"ז יהיה שפל רוח (אבות פ"ד מ"ד). וזהו 'ימית את עצמו', היינו שיזכיר לו יום המיתה, וממילא ישפיל את עצמו, ועיי"ז יזכה לחיים.

וייש לרמוז זה ג"כ בפסוק (בראשית יט, כ) "הלא מנער הוא ותחי נפשי", שעל ידי מה שנמנא במקום מנער ומרגיש עצמו קטן ושפל, זה גופא מציא לחיות וקיום.

ועניין זה נרמז דווקא צפרשת הנרעת, כדין צית אפל שאפלתו מזילתו, כי הנגעים באים על גסות הרוח, וכן רוב החטאים האחרים שמנו חכמים (ערכין טו.) שבגינם בא עונש הנרעת שורשם במידת הגאווה, שמרגיש את עצמו יותר חשוב מהשני ולכן יכול לדבר עליו לשון הרע, וכן יכול לגזול ממנו ממונו, והוא נר עין כשיש לו טובה יותר ממנו. ולכן נענש בצרעת שהוא היפך החיים, שהרי המצורע חשוב כמת (ע"ז ה.).

והתיקון לזה הוא שיצא מחוץ למחנה וטמא טמא יקרא, שמזה יצא לשפלות, וכן הוא סדר טהרתו כמו שפירש"י (פסוק ד): "'ועץ ארז', לפי שהנגעים באין על גסות הרוח, 'ושני תולעת ואזוב', מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזוב". ועיי"ז שמכניע ומשפיל את עצמו ממילא נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, כי השפלות מציאה חיות וקיום לאדם.

ובן כתב המושג המלאך בפרשת דרבים (ד"ט טו) על מה שאמרו חז"ל בתורת כהנים (ש"ס): "והגיד לכהן, ידקדק הכהן כיצד צא הנגע לציתו, 'לאמר', יאמר לו הכהן דברי כיבושים, בני חין הנגעים צאים אלא על לשון הרע, וכו', ר"ש בן אלעזר אומר אף על גסות הרוח נגעים צאים". ופירש הפרשת דרכים לפ"ז המשך הכתוב 'כנגע נראה לי צצית', שזהו מדברי צעל הנגע, שהוא מדדיק עליו את הדין ומסכים עם דברי הכהן שהנגעים צאו עליו בגין גסות הרוח, שהרי 'כנגע נראה לי', 'ולא לאורי', שאם היה צית אפל לא היו פותחים בו חלונות לראות את נגעו,

והייתה אפלתו מצילתו מן הנגע, הרי שהנגעים צאים רק במקום שאין הכנעה ושפלות. ודן צעל הנגע צעמנו מידה זו של 'הוי קבל וקיים', שע"י השפלות זוכים לחיים, והגאווה מציאה חלילה את ההיפך.

וי"ל עוד שצעמנו הדבר שהיה צריך לצא ולהזדקק לכהן ולשמוע דבריו ולהתנהג כפי מה שיורה לו, דבר זה צעמנו הוא היפך גסות הרוח, וע"י שהיה המצורע כושף את ליבו ושומע לגדול ממנו, ממילא הגיע עי"ז להכרה בשפלות עצמו, וזה גופא היו הדברי כיבושים של הכהן.

פרי הארץ - מכתב כ"ב

הנה אהובי הלא ידע אינש בנפשיה
 למה יחפצו בגדולות, במה זכה
 בהם, ודאי מהראוי לומר מתי אניע
 למעשה אבותי ואפילו הכי יהיה שמח
 מאוד בעסק עבודתו של עכשיו,
 ובשמחה של מצוה זו יזכה לגדולה
 ממנה, ואם יאמר הי תורה והי מצוה
 שאין לו כלום, זה אינו, והלא 'פושעי
 ישראל מלאים מצות כרמון' (צרכות נז.),
 אבל אינו שמח ונהנה ממנו, מה שאין
 בן כשישמח במעשיו, יהי כבוד ה'
 לעולם. והנה יש לאלוקא מלין בעסק
 זה, תורה וחכמה עד אין חקר, אבל
 כללא דמילתא האמונה, והמאמין יחוש
 מעשהו.

תשובה כללית לידידי נפשי, בעסק
 התורה והעבודה אשר רבים
 צועקים על המחשבות זרות, והתהוות
 הסיבה הוא הגדלות שבהם שאינם
 שמחים בעבודתם, ולא די להם כי אם
 גדולות ונפלאות מהם, כי הנה כלל גדול
 בתורה להיות שמח בחלקו גם בעסק
 התורה ועבודה אם מעט ואם הרבה
 ויהנה ממנו, מה שאין כן אם אינו נהנה
 ושמח והנפש רוצה להנות מתאוה
 תאוה, וכן המחשבות זרות מפני שאינו
 שמח בעבודתו ורוצה בגדולות ונפלאות
 ממנו דוחים אותו למחשבת חוץ, שכל
 מחשבה ומחשבה היכל ה' המה, ומי
 שרוצה לכנוס במקום שאינו ראוי דוחין
 אותו לחוץ.

דולה התבונה

השמחה בעבודת ה'

שיעור בספה"ק פרי הארץ

ליל שישי פרשת תזריע מצורע תשע"ז

סיבת המחשבות זרות - חיסרון השמחה וההנאה בעבודת ה'

הספר הקדוש פרי הארץ להרה"ק רבי מנחם מנדל מוויטעפסק זי"ע נודע כספר עמוק מאוד, אשר רק יחידי סגולה ביכולתם לעמוד על סוף דעתו ולהשיג את מאמריו העמוקים כדבעי. אכן גם בספה"ק הזה יש קטעים השווים לכל נפש אשר מהם יכול כל אחד לקחת ולעבוד את ה', ונלמד כעת קטע יסודי מאוד, אשר נחוץ כל כך לדעתו ולקבעו במח. כבר חזרנו עליו כמה וכמה פעמים, אולם כנראה שדווקא בעניינים היותר יסודיים ונחוצים אין זה עולה בנקל להגיע לתכלית, ולכן יש לשנן דברים אלו שוב ושוב.

וכן כותב (מכתבים, כג) במענה לשאלה שנשאל עליה על ידי חסידים רבים (שנשאלו בגולה אחר שעלה לארה"ק): "תשובה כללית לידידי נפשי, בעסק התורה והעבודה אשר רבים צועקים על המחשבות זרות, והתהוות הסיבה הוא הגדלות שבהם שאינם שמחים בעבודתם, ולא די להם כי אם גדולות ונפלאות מהם, כי הנה כלל גדול בתורה להיות שמח בחלקו גם בעסק התורה ועבודה אם מעט ואם הרבה ויהנה ממנו, מה שאין כן אם אינו נהנה ושמח והנפש רוצה להנות מתאוה תאוה, וכן המחשבות זרות מפני שאינו שמח בעבודתו ורוצה בגדולות ונפלאות ממנו דוחים אותו למחשבת חוץ, שכל מחשבה ומחשבה היכל ה' המה, ומי שרוצה לכנוס במקום שאינו ראוי דוחין אותו לחוץ".

נפש האדם נברא באופן שצריך תענוג, אלא שאפשר לתת לו הנאה מרוחניות, שיתענג וישמח בעבודת ה', ודי בזה שתבוא הנפש לסיפוקה, אבל אם חסרה השמחה והתענוג מקיום התורה והמצוות, אז בעל כרחו מחפש האדם תענוגים בדברים אחרים, אשר לא לה' המה, כי האדם אינו יכול לחיות בלא הנאה ותענוג.

יסוד זה מובא בעוד ספרים, כך לדוגמא איתא בספה"ק לקומי רמ"ל להרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע (פרשת צרעית ד"ה מדרש) עה"פ (ישעיה סא, י) "שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי", שאם האדם שמח בה', היינו במצוותיו ובעבודתו, אז אף כשעוסק בענייני העוה"ז כאכילה ושתייה וכיוצ"ב, אין זה נחשב אצלו לכלום, כי הוא רגיל בתענוג ובשמחה האמיתית שיש לו בעבודת ה', וזהו 'תגל נפשי באלקי', שהוא תמיד דבק בה' ובעבודתו, ואינו נופל לעצת היצה"ר. משא"כ אם חסר ב'שוש אשיש בה', בשמחה של מצוה, אז נמשך לתענוגי והבלי העוה"ז, "כי כל אדם מצפה לתענוגים", עד ש"מתענוגי עולם הזה בא לגשמיות וחומריות והתרחקות מהש"י עד שאול תחתית ח"ו".

וממשיך הפרי הארץ: "הנה אהובי הלא ידע אינש בנפשיה למה יחפצו בגדולות, במה זכה בהם, ודאי מהראוי לומר מתי אגיע למעשה אבותי" – כי אמנם שהצדיקים תבעו מן האדם שלא יהיה מסופק ומרוצה ממצבו הרוחני, ויבקש תמיד לעלות ולהתרומם עוד ועוד, וכמאמר הידוע מהרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע בליקומי שושנה עה"פ (מהלל קים, יט) "פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה י-ה, זה השער לה' צדיקים יבאו בו", שהאדם מבקש שיפתחו לו את שערי העבודה לבוא בם לעבוד את ה', ומשיבים לו 'זה השער לה'', היינו שאדרבה, זהו המצב המבוקש, שיוודע שהוא עומד בפתח ולא נכנס עדיין כלל בהיכל העבודה. אבל זה שנדמה לו שהוא כבר נמצא בפנים, הוא אין לו כלום.

אכן אין בדבר זה סתירה להיות שמח בעבודת ה' – "ואפילו הכי יהיה שמח מאוד בעסק עבודתו של עכשיו, ובשמחה של מצוה זו יזכה לגדולה ממנה, ואם יאמר הי תורה והי מצוה שאין לו כלום, זה אינו, והלא 'פושעי ישראל מלאים מצות כרמון'

(צרכות נז.), אבל (מדוע הם אפוא 'פושעי ישראל' אם הם מלאים מצוות - זאת משום ש) אינו שמח ונהנה ממנו, מה שאין כן כשישמח במעשיו, יהי כבוד ה' לעולם. והנה יש לאלוקא מלין בעסק זה, תורה וחכמה עד אין חקר, אבל כללא דמילתא האמונה, והמאמין יחוש מעשהו".

צריך להתבונן, מה הכוונה שפושעי ישראל מלאים מצוות כרימון רק שחסר להם השמחה, הרי זה דבר פלא ממש, רק זאת חסר להם לפושעי ישראל, האומנם. וראיתי להביא מדברי היסוד העבודה (כתבי קודש, נט) שמבאר דברי הפרי הארץ, שכיוון שמתחילה עבדו את ה' בלי שמחה, מזה ירדו והתדרדרו להיות פושעי ישראל ממש. היינו שזהו המשך למה שכתב הפרי הארץ לעיל, שכאשר אין שמחה בעבודת ה' אז הנפש מתאוה תאוה לעניינים אחרים, ומזה מתגלגלים להיות פושעי ישראל.

מעשה נפלא המלמד את גודל ערך שכר מצוה

המחשה נפלאה לעניין זה של ההכרה בגודל החשיבות והמעלה של כל מצוה ומצוה שאנו זוכים לעשות, ישנה בסיפור הנורא שאירע בדורנו אנו (איני זוכר כעת את הפרטים המדויקים, אולם לא המעשה הוא העיקר אלא הלקח הטוב הנדרש ממנו). לפני הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגר זצ"ל רב דק"ק חתם סופר בב"ב, בא יהודי אחד מבני קהילתו, וסיפר שבהיותו במחנה השעבוד של הנאצים ימ"ש בימי השואה, היה עמו אברך חשוב, עובד ה' מרומם, וכאשר התקרבו ובאו ימי הפסח, שח לפניו על השתוקקותו העצומה לזכות לקיים מצוות אכילת מצה, וביקשו בהיותו בעל עצה ותושיה שיפעל לשם כך, שיהיה להם מצות מצווה על אף התנאים הקשים והבלתי-אפשריים השוררים שם.

אותו יהודי, שסיפר את דבר המעשה, אכן התאמץ מאוד, ותחת עינם הרעה של הרשעים ימ"ש הצליח להשיג מעט קמח ושאר הדברים הדרושים לאפיית המצות, וכך עלה בידו לאחר מאמצים קשים ויגיעה גדולה לאפות כמה מצות. אכן כאשר חזר ממלאכת האפייה, והמצות מוסתרות אצלו היטב, נקלע בדרכו קלגס אחד,

והבחין שהוא מסתיר דבר מה, ואחר הבדיקה מצא את המצות, והשליכם על הרצפה ודרם עליהם, ואחר כך היכה את היהודי מכות נמרצות ואנושות.

לאחר שהלך אותו נאצי ימ"ש לדרכו, קם היהודי דגן, וכשהוא חבול ומוכה קשות, ליקט משברי המצות שנשארו על הרצפה, ועלו בידו כדי שיעור אכילת אדם אחד בלבד. כאשר חזר לחברו, אותו אברך בן עליה שיזם את כל הרעיון הזה, החל ביניהם משא ומתן שלם מי יזכה באכילת אותם פירורי מצה. זה האחרון יצאה נפשו מרוב השתוקקות וכיסופים לקיים מצוות מצה, ואילו חברו טען שמן הדין שהוא יאכל את המצה כיוון שעמל ויגע עליו כל כך. עד שאותו אברך עובד ה' הציע שהוא יאכל את המצה, ואילו על שכר המצוה בעלמא דאתי יוותר וזה יינתן למי שטרח על המלאכה. וכך היה, שעם התקדש חג ערך הלה ליל סדר ברוממות ובהתלהבות עצומה, אמר את ההגדה ואכל את המצה, ואח"כ אמר את ההלל מתוך רשפי אש שלהבתי-ה. קולו שנשמע לחוץ הגיע לאזניהם של הרשעים ימ"ש, ומיד נכנסו וראו את הנעשה, ובועמם כי רב שלחו בו את ידם, והוא עלה בסערה השמימה מתוך מעמד נשגב ונורא בזה.

עברו שנים רבות מעת ההתרחשות, מספר המעשה כבר היה יהודי מבוגר בעל משפחה, והנה באחד הלילות הוא חולם איך שאותו אברך שהיה עמו במחנה ואכל את המצה, בא לפניו, ומבקשו בתחינה שיחזיר לו את שכר אכילת המצה שוויתר לו אז. בתחילה אמר היהודי לנפשו שאין זה אלא חלום של דברים בטלים, אולם על הישנות החלום כמה פעמים, כבר ידע שיש דברים בגו, ובא לפני רבו, הגרי"ש אונגר, ושאל את פיו מה עליו לעשות: אם אכן יש לו לוותר על זכות המצוה שקיבל בצדק ובמשפט.

אמר לו הרב אונגר: שאלה זו קשה וכבדת משקל, אין בכוחי לענות עליה, על כן פנה נא אל המחנבקה רבי השוכן כאן בעירנו, ושאל את פיו כדת מה לעשות. כאשר הציג את דבר המעשה לפני הרה"ק ממחנבקה זי"ע, ענה לו: מן היושר שתוותר לו על השכר. היה זה למעלה מכת סבלו של היהודי לשמוע תשובה כזו, והוא תמה

לפני הרבי: איזה יושר יש בזה, לא די שוויתרתי לי אז לפני משורת הדין על קיום המצוה עצמה, שאני נדרש גם לוותר על שכר המצוה. ביאר לו הרבי זי"ע את מענהו: אתה כבר זכית במשך השנים מאז הייתם אז במחנה, לקנות לעצמך מצוות אכילת מצה פעמים רבות מספור, ועוד תזכה לכך לאורך ימים ושנים בס"ד, וכן זכית לבנים ובני בנים שגם הם יקיימו מצוה גדולה זו שנים רבות, וגם זה נזקף לזכותך על אשר הבאת אותם לחיי שעה ולחיי עולם. ואילו חברך, שנהרג בקיצור ימים ושנים, אין בידו ממצוה זו אלא מעט, על כן וודאי שמן היושר שתוותר לו, למען יזכה לעוד שכר של אכילת מצה. סבר היהודי וקיבל, ושאל את הרבי באיזה אופן יעשה זאת, ואמר לו שיפתח את ארון הקודש ויאמר שהוא מוכן לתת לחברו את שכר המצוה. כך עשה, ותיכף ומיד בא אליו הלה בחלום הלילה והודה לו בשמחה גדולה על כך.

ממעשה נפלא זה אנו יכולים ללמוד מעט את גודל ורוממות שכר מצוה, כי באמת אין בכלי השכל הגשמיים שלנו יכולת להשיג בעולם הזה ולו אפס מקצה המשמעות הנשגבה של שכר מצוה, אבל כאן נפתח לנו צוהר קטן לדעת עד היכן הדברים מגיעים. בינו נא זאת, הלא אותו אברך וודאי זכה לקיים מצוות רבות במשך ימי חייו, והיה עובד ה' מרומם, ומת על קידוש ה' מתוך מעמד נורא כזה, ופשוט שבכל אופן היה מקבל שכר כלשהוא גם על מצוות אכילת המצוה, שהרי אין הקב"ה מקפח שכר של כל בריה, אבל עדיין היה חסר לו שלימות השכר של מצוה זו, וזה הפריע לו כל כך עד שטרח ובא בחלום בהאי עלמא להתחנן על נפשו על כך.

והנה אנו חיים וקיימים ב"ה, וזכינו כעת לאכול מצה בשופי, ומרור וד' כוסות, ולומר הלל בליל הסדר ובשאר ימי הפסח, ובכל יום ויום אנו זוכים להניח תפילין ולהתעטף בציצית ולקרוא קריאת שמע ולהתפלל וללמוד, מצוות עד אין מספר. הרי זה הדבר הכי גדול שיכול להיות בעולם, שהחיינו וקיימינו והגיענו לזמן הזה, אין אנו צריכים לעמוד כעניים בפתח לבקש מאחרים שיוותרו לנו על השכר מצוה, אלא אנו יכולים לבד לקנות זאת לנפשנו. אכן אין לך שמחה גדולה מזו, על הזכייה העצומה בעשיית כל מצוה ופעולה בעבודת ה', הקטנה כגדולה, כדברי הפרי הארץ: 'יהיה שמח

מאוד בעסק עבודתו של עכשיו, שהרי באמת כל פרט קטן שזוכים לקיים בו את רצון ה', ערכו לא יסולא מפז.

עוד בגודל החיסרון כשאין שמחים בעבודת ה' -
שבזה מגלים שאין התכלית לעשות את רצון ה' אלא להשיג מדרגות

תוך כדי הדברים חשבתי על עוד פרט בגודל החיסרון כשאין שמחים ונהנים בעבודת ה', עד שלכן אף אלו שמלאים מצוות כרימון עלולים להיות 'פושעי ישראל', ובהקדם שבאמת דבר זה שהיעדר השמחה בקיום המצוות נחשב לעוון פלילי, הרי הוא כבר מפורש ומבואר בתורה וביתר שאת, שנאמר בה בסיבת הקללות הניתנות לכלל ישראל כאשר הם עוברים על ברית "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל" (דברים כח, מז). והדברים מבהילים, צ"ח קללות איומות ונוראות על שום מה, על ש'לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב'. וכן כתב הרמב"ם (הלכות לולב ט, טו): "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת הא-ל שצוה בהן - עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב'".

ונראה בביאור הדבר, וכן הוא משמעות לשון הפרי הארץ, שהדבר נעוץ בתכלית ובמטרה שרואה לפניו היהודי המקיים את מצוות ה'. יכולים להיות שני יהודים עובדי ה', השומרים תורה ומצוות קלה כבחמורה, אבל בשינוי דק וקל נעשה הבדל גדול ביניהם. כי יש את זה הרואה לנגד עיניו בעיקר את השפעת קיום התורה והמצוות על עצמו, שעל ידם הרי הוא יכול להתרומם גבוה מעל גבוה, להגיע למדרגות גדולות ועצומות, וזהו כל תכליתו בעבודת ה', שיגיע למעלות הגדולות הללו על ידי עבודתו. אולם יש השקפה אחרת לגמרי בכל מעשה העבודה - שאנו זוכים להיות עבדי ה'. שהקב"ה, בורא העולם, מלך מלכי המלכים, ולו "השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה", ועם כל גדלותו "רק באבתיך חשק ה' לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכל העמים" (דברים י, יד-טו), שבחר בנו להיות עבדיו מקיים רצונו, וזאת היא הזכייה הגדולה ביותר, שרק אנו בני ישראל זכינו לה, לעומת כל גויי הארצות.

בוודאי שזוכים למדרגות גדולות, אבל עיקר העבודה מיוסדת על כך שזוכים לעבוד את ה'.

ובכן, יהודי כזה שאין די לו בזכות של להיות עובד ה', וכל תכליתו ושאיתו היא לזכות למעלות והמדרגות, הוא תמיד מפשפש בנפשו ורואה מה שחסר לו עדיין, אין לו מעלה זו, ואין לו מדרגה זו, ולכן אין לו שמחה והנאה בעבודתו. וזהו חיסרון גדול, עד שיכול להיחשב אף לעוון ופשע, כי בחיסרון שמחתו בעבודת ה', מונח שכל התכלית שלו בקיום התורה והמצוות היא התוצאה והריווח שיהיה לו מזה בהתרוממות למדרגות גדולות, ולכן היא עצב ומצטער כשאינו מגיע להם.

אבל זה שעובד את ה' מחמת עצם הזכייה לעבוד אותו יתברך, ממילא מגיע לשמחה וטוב לבב. הוא אמנם רוצה להגיע למדרגה גדולה יותר, ומקווה שהעבודה תביא אותו ל'מעשי אבותי', אבל מה עושים אם אין זוכים לזה עדיין, אדם אחר חושב שאם כן הוא לא פעל כלום, אבל יהודי כזה יודע שהוא עבד ה' וזה חשוב ונעלה יותר מכל העניינים האחרים.

זאת היא כל המהות של עבודת ה', לקבוע במח ולהחדיר בנפש שלי בני ישראל עבדים'. לכן 'פושעי ישראל' הם כאלו, כי אמנם הם מלאים מצוות כרימון, אבל אינם עושים זאת עם הכוונה היסודית הזו של עבודת ה', ה'לעשות רצונך אלוקי חפצתי', הם מקיימים את המצוות כי זה כדאי להם, וברגע שאין זה שווה להם הם אינם עושים. הם לא הבינו שכל תכליתם וברייתם היא רק למטרה אחת, לעשות את רצון ה'.

זהו כוונת הפרי הארץ, 'הלא ידע אינש בנפשיה למה יחפצו בגדולות, במה זכה בהם', כי המדרגות הם שכר ומתנה שהשי"ת מעניק לאוהביו ולשומרי מצוותיו, אבל הכוונה והתכלית צריכה להיות למען 'יהי כבוד ה' לעולם', לעשות את המצוות כדי לקיים את רצון ה'. אמנם זוכים על ידי המצוות למדרגות, אולם לפעמים השי"ת מונע זאת מהאדם, כדי לנסותו איך הוא בלי המדרגות, אם גם אז מקבל את עשיית רצון ה' כפשוטו כי אנו משועבדים לכך וכי זוהי הזכייה הגדולה ביותר, או חלילה לא. וכאשר

האדם קובע בנפשו שעיקר העבודה היא לעשות רצון ה', אז קרוב יותר לזכות גם במעלות ובמדרגות, וכדברי הפרי הארץ: 'בשמחה של מצוה זו יזכה לגדולה ממנה'.

השמחה בלימוד התורה - מחמת הזכייה בקיום המצוה החשובה ביותר

בפרט אמורים הדברים בעניין מצוות תלמוד תורה, שהנה כולנו זוכים ללמוד הרבה במשך היום, בישיבות וכוללים, ובדרך כלל הסיבה המניעה את האדם ללמוד בתחילה, הוא בשביל עצמו, וכמו שכבר אמרו חז"ל (פסחים נ:): "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה", וכן איתא (סו סא): "רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה ותלי וקאי בעיברא דדשא ואמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי לך קראי לך תנאי, איני (פירש"י): "וכי אין הנאה בתלמוד תורה אלא ללומדיה לכדם" והא"ר אלעזר אילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת', מעיקרא כי עבד איניש אדעתא דנפשיה קא עבד", כי כדי שיהיה לאדם את הדחיפה להתחיל ללמוד צריך את ה'אדעתא דנפשיה'. אמנם כשמתבגרים ומתחילים להיות עובדי ה', צריך להתבונן ולחשוב על זה שוב, למה לומדים, לא לשם ההצלחה האישית, אלא בגלל הרצון ה' שיש בזה. ואם אין זוכים להצלחה הגדולה ששאפו אליה, האם יסגור חלילה את הגמרא, או שיאמר, מה זה שייך, הלא בכל אופן השי"ת רוצה את הלימוד שלי. אנו מאוד משועבדים לסדרים וללימודים מסוימים שמפתים אותנו, וזה דבר מאוד טוב, אבל צריך לזכור שצריך שמחה גדולה על עצם הזכייה ללמוד בכל אופן שהוא.

ומצאתי בעניין זה דבר נפלא בדברי השאגת אריה (סימן סט) בתוך דבריו שדן בעניין שמחת יו"ט, שאפשר לקיימה בכל מיני שמחות, וגם דברי תורה בכלל, שהם משמחי לב, אבל נשים אינן יכולות לקיים בזה מצוות שמחת יו"ט, והיינו כי השמחה בדברי תורה היא "במה שעוסק בתורה ומקיים מצות המקום במצוה החביבה ושקולה לפני המקום כנגד כל המצות, אבל נשים שאינן חייבות בת"ת אין להם בהן משום שמחה כלל". אמור מעתה, אין עיקר השמחה בלימוד התורה מחמת עצם ההשכלה

והחכמה, אלא משום שזוכים לקיים את המצוה החשובה ביותר, תלמוד תורה שהיא כנגד כולם.

העובד את ה' מאהבה שמח בהתגברות היצר הרע בכל יום כיוון שע"ז יכול לעשות נחת רוח להשי"ת

קמעים רבים בעניין השמחה בעבודת ה' בכל אופן ומצב מצויים בייחוד בפפר הקדוש תפארת שלמה. ונביא קטע אחד מדבריו הק' (שנעות ד"ה יקום), וז"ל: "כי זהו ההפרש בין העובד על מנת לקבל פרס להעובד מאהבה, כי העובד על מנת לקבל פרס בין בעוה"ז או בעוה"ב, הנה לא ישים את לבו אל עצמות העבודה ויקר הערך המחויב אליה, כי אם יקוה אל הפרס המגיע לו ממנה ע"י העבודה. ואלמלא יגיע לו הפרס בלתי העבודה אז היה חפץ יותר כי נוח לו זולתה. אבל העבודה מאהבה הנה אך זה כל ישעו וכל חפצו להתאמץ בכל יום ויום בהעבודה כדי לעשות רצון הבורא ב"ה ונחת רוח לכבודו ית"ש, ולכך הם הצדיקים שמחים במה שהיצה"ר מתחדש עליהם בכל יום כמאמר חכז"ל, כי בזה הם חפצים להיות להם בכל יום העבודה חדשה לעשות נחת רוח להשי"ת ב"ה, לא כן הם הרשעים הם עצבים מאד על העבודה הרבה עם היצה"ר ואין חפץ להם בה כי אם בהגמול המגיע על ידה, וכשאלת בן הרשע 'מה העבודה הזאת לכם', כלומר מה לכם בהעבודה כי אם בהפרס אשר יגיע לכם ממנה.

"והנה על זה הדרך הוא שאמרו חכז"ל ברכת התורה דאורייתא, וכן אמרו 'על מה אבדה הארץ על שלא ברכו בתורה תחלה'. ולא כן בשאר ברכות המחוייבות, ומדוע רק ברכת התורה מדאורייתא ולא כן שאר הברכות חוץ ברהמ"ז. אכן לדרכנו הוא ניחא כי אמנם ענין הברכה על הדבר הוא מורה על חביבות הנרצה והוא שנותן שבח והודאה להשי"ת שחננו בהפרי הטובה ההיא או בהלחם ההוא שנהנה ממנה. וכן בברכת המצות הוא מורה על עצם חביבות המצוה ששמח בה ונותן הודאה להשי"ת שנתן לנו המצוה הגדולה זאת, ומה גם כשמברך על התורה כולה הנה הוא מורה ששמח ונהנה בעצם התורה ומצותה באהבה והוא מברך ומשבח להשי"ת ב"ה שנתן לנו התורה היקרה הזאת לעסוק בה כל הימים כדי להבין ולדעת הדרך אשר בו נוכל לעשות נחת רוח להשי"ת ב"ה.

"אבל מי שאינו חושש לברך על התורה הוא מורה כי אינו חפץ בעצמות התורה ולא רצה בה זולת כאשר היא אמצעי לזכות ליקח בסיבתה הפרס הניתן לו מבית המלך, הנה האיש הזה אינו חושש לכבוד התורה ויקר ערכה, וגם אינו חושש לכבוד הבורא ית"ש לעבדו ולברך בשמו לעשות נחת רוח להש"י ב"ה, רק הכל לכבוד עצמו הוא דורש מה שיהיה לו לעצמו טובה והנאה על ידי לימודו וכאלו היא רק כלי אמצעי עבורו, לכן הנה הוא כפר בעיקר הטובה אשר נתן הש"י בתורתו ועבודתו אשר ראוי לנו לשמוח ולהלל להש"י ב"ה אשר בחסדו הגדול חפץ בעבודת בריה שפילה כמוני כי מה אנו ומה חיינו" - השמחה בעבודת ה' וההכנעה באים יחד, כי מההתבוננות שאפילו בריה שפלה כמוני ה' רוצה בעבודתי, שמחים ומודים לה'. והוא ממש כדברי הפרי הארץ, שסיבת חיסרון השמחה בעבודת ה' היא 'הגדלות שבהם שאינם שמחים בעבודתם, ולא די להם כי אם גדולות ונפלאות מהם'.

ולפי זה מבאר הפסוקים במתן תורה (שמות כ, טז"ז): "ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות, ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו". כי בבחינת שם אלקים יש כמה בחינות ודרגות בכל העולמות עד למטה שמשתלשל ממנו בחינת הסטרא אחרא בחינת 'אלהים אחרים', כידוע. וזהו שבקשו בני"י 'ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות', היינו שלא יהיה עמנו אותו הבחינה של אלקים שממנה אחיזת הסטרא אחרא. אבל מרע"ה השיבם, 'לבעבור נסות אתכם בא האלקים', כי צריך בחינה זו לנסות אתכם בניסיונות כדי שתהיה הבחירה בידכם, ועי"ז תעלו מעלה מעלה, שזהו 'נסות אתכם', לשון הרמה, שע"י שתעמדו בניסיונות ותנצחו את היצה"ר מצד הבחירה שלכם תעשו נחת רוח להש"י ת להיותכם עובדים אותו מאהבה ולא על מנת לקבל פרס.

ומפרש בזה ג"כ הפסוקים בתהלים (סח, ד-ה): "וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלקים וישישו בשמחה, שירו לאלקים זמרו שמו סלו לרכב בערכות ביה שמו ועלזו לפניו", ש"הצדיקים הם שמחים וישישו בהעבדות לפני היצה"ר שהוא בחינת אלקים, ולכך 'שירו לאלקים זמרו שמו'".

על דרך זה כתב גם כן התניא (פיק כו) וז"ל: "ואם העצבות אינה מדאגת עונות אלא מהרהורים רעים ותאוות רעות שנופלות במחשבתו, הנה אם נופלות לו שלא בשעת העבודה אלא בעת עסקו בעסקיו ודרך ארץ וכהאי גוונא, אדרבה יש לו לשמוח בחלקו שאף שנופלות לו במחשבתו הוא מסיח דעתו מהן לקיים מה שנאמר 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם', ואין הכתוב מדבר בצדיקים לקראם זונים ח"ו, אלא בכינונים כיוצא בו שנופלים לו הרהורי ניאוף במחשבתו בין בהיתר כו', וכשמסיח דעתו מקיים לאו זה, ואמרו רז"ל 'ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כאלו עשה מצוה', ועל כן צריך לשמוח בקיום הלאו כמו בקיום מצות עשה ממש, ואדרבה העצבות היא מגסות הרוח שאינו מכיר מקומו ועל כן ירע לבבו על שאינו במדרגת צדיק שלצדיקים בודאי אין נופלים להם הרהורי שטות כאלו, כי אילו היה מכיר מקומו שהוא רחוק מאד ממדרגת צדיק והלואי היה בינוני ולא רשע כל ימיו אפילו שעה אחת הרי זאת היא מדת הבינונים ועבודתם לכבוש היצר וההרהור העולה מהלב למוח ולהסיח דעתו לגמרי ממנו ולדחותו בשתי ידיים כנ"ל".

והן הן הדברים האמורים בתפארת שלמה, שהאדם צריך לשמוח בניסיונות הבאים עליו, שעל ידם יכול לקיים את רצון ה'. וחיסרון השמחה בכגון דא באה מגאוה שחושב את עצמו לצדיק גמור שאין לו ניסיונות כאלו, וכדברי הפרי הארץ ש'לא די להם כי אם גדולות ונפלאות מהם'.

נדרש לחזק ולשנן שוב ושוב את האמונה בערך ובחשיבות המצוות

ובמקום אחר כתב התפארת שלמה (סס ד"ה וינא): "יערב עליו שיחי אנכי אשמח בה' יתמו חטאים מן הארץ' כו' (מסליס קד, לג-לד), פירוש, שהאדם צריך להיות לו אמונה חזקה בדבר זה שכביכול הבורא ברוך הוא יש לו תענוג ושמחה מעבודת שלו, כמו שנאמר 'אנכי אשמח בה', פירוש, אביא השמחה בהשם יתברך, לכן יתמו חטאים מן הארץ', אינני מעלה בזכרוני עתה כל החטאים ופושעים אשר עשיתי וימחה זכרוני מלפני עתה".

עוד הביא (לאט מודט) מסידור האריז"ל, שמה שאומרים בתפילה "והסר ממנו יגון ואנחה", רומז על הס"מ ונוקביה, "כי הם המביאים את האדם להעצבות ורודפים אחריו לבקש את נפשו". הסט"א עורכת על זה מלחמה מיוחדת, שהאדם לא יהיה בשמחה בעבודת ה', וצריך להתפלל על זה בייחוד.

ולבן, בשונה מעניינים אחרים בעבודת ה', לא די כאן בדיעה בעלמא, אלא צריך לשנן זאת הרבה, לעצמו ולבני ביתו, את האמונה בגודל ערך המצוות ובזכייה הנשגבה שזוכים לעבוד את ה'. תמיד יש מקום לעבוד על כך, לשנן ולחזור על זה שוב ושוב, ולהחדיר זאת יותר ויותר במעמקי הנפש. ויש בזה עומק לפנים מעומק, כלשון הפרי הארץ שיש 'בעסק זה' 'תורה וחכמה עד אין חקר'.

ובדברי הרה"ק מסאסוב (צליקוטי הרמ"ל סס) איתא חידוש גדול על דברי הגמרא (נרכות ט:) שאמרו על רב ברונא ש"אדם גדול הוא ושמח במצות, זימנא חדא סמך גאולה לתפלה ולא פסיק חוכא מפומיה כוליה יומא". ובפשטות מבינים שזהו עניין מיוחד בסמיכות גאולה לתפילה שבכוחה לגרום שמחה לאדם כל היום. אולם הרה"ק מסאסוב לומד מזה לכל עניין שמחה של מצוה, שאין יפה כוחה רק לשעת קיום המצוה, אלא היא צריכה ללוות את האדם למשך זמן רב.

אבלנו מצה בפסח, כבר עבר מאז שבועיים, אבל עדיין צריך להיות בשמחה גדולה. הרי כמו שמחה של חתונה שהיא קבועה וחדורה בקרב האדם למשך זמן רב, כך שמחה של מצוה צריך להישאר אצל האדם גם אחר זמן קיום המצוה. ובפרט שהעבודה אינה מסתיימת, הרי הולכים מחיל אל חיל, לקיום המצוות התמידיות שבכל יום, תפילין ציצית קר"ש תפילה ותורה, ואנו באים כעת לקראת יום השבת, הרי זה בלי סוף, ובכך צריך להיות שלא 'תיפסק חוכא' מפינו כל היום.

